

Евріпід

Медея

Харків
«ФОЛІО»
2025

ДІЙОВІ ОСОБИ

Н я н я

В и х о в а т е л ь

М е д е я — *Ясонова дружина.*

Х о р к о р и н ф с ь к и х ж і н о к

К р е о н т — *цар Коринфу.*

Я с о н — *провідник аргонавтів.*

Е г е й — *цар афінський.*

В і с н и к

Х л о п ч и к и — *сини Ясона й Медеї.*

Дія відбувається в Коринфі,
перед домом Медеї.

ПРОЛОГ

Н я н я

(виходить з дому Медеї)

Бодай не пропливав би корабель «Арго»¹
Між темних скель блуденних² у колхідський
край!

І сосни, в хащах Пеліону³ зрубані,
Хай весел не давали б тим мужам до рук,
Що здобувать ходили золоте руно
Для Пелія! Тоді ж моя володарка
Медея мурів Іолку не доплинула б,
Ясона покохавши до безпам'яті,
Й, на батьковбивство Пеліад підбуривши,
В Коринфі з мужем не жила б і з дітками.
Її, щоправда, дуже полюбили всі
Місцеві люди, що до них втекла відтіль,
І вміла догоджати вона Ясонові,
А це ж найбільше щастя, як одружені
Живуть із чоловіком жінка в злагоді.
Та ось, дружину й діточок покинувши,
Ясон до шлюбу царського ладнається —
Дочку бере Креонта, владаря цих місць.
Дарма Медея бідна, поневажена,
Велику клятву й запоруку вірності
Спогадує, безсмертних закликаючи
За свідків бути, як Ясон віддичив їй.
Віддавши мукам тіло, в самоті лежить,
Не їсть, не п'є, сльозами обливається,

Дізнавшись, як мужем її скривджено.
Ані обличчя від землі, ні погляду
Не підведе, мов скеля серед хвиль морських,
Глуха до друзів, їх розради щирої.
Лиш часом, шию повернувши білу,
За любим щиро заригає батечком,
За рідним краєм, що його покинула
Для мужа, від якого терпить кривду цю.
Гіркими нині навчена нещастями,
Як втрачену вітчизну цінувати слід,
На діток і не гляне — їй ненависні
Вони, — коли б чогось не заподіяла.
Тяжка на вдачу, то й не може стерпіти
Зневаги. Це я знаю, і боюсь того,
І гострий в серце меч мені ввижається,
Коли до спальні ввійде й, ложе стелючи,
Уб'є свого мужа і володаря,
І потім лиха ще зазнає гіршого.
Страшна вона, й нелегко б удалось тому,
Хто заведеться з нею, подолать її.
Та ось і діти — он ідуть, набігавшись,
Нема про лихо материне й гадки в них,
Малі, звичайно, ще журби не відають.

Входить вихователь з двома хлопчиками Медеї.

В и х о в а т е л ь

Придбання давнє нашої господарки,
Чого стоїш самотньо так? Чи журишся
Недолею своєю? Чи Медеїне
Бажання то — на самоті лишитися?

Н я н я

Старий дітей Ясонових доглядачу!

Господарів турбота, як своя, болить
Рабові вірному й душі торкається.
Отож, чи віриш, я така зажурена,
Що вийти захотілось — про Медеїну
Біду землі і небу розповісти все.

В и х о в а т е л ь

Невже вона, нещасна, й досі плаче так?

Н я н я

Чудний ти! Лихо ж тільки починається.

В и х о в а т е л ь

Дурна вона, не про владик будь сказано, —
Тож про нову біду вона й не знає ще.

Н я н я

Яку, дідуню? Говори, не муч мене.

В и х о в а т е л ь

Ніяку. Так, із язика зірвалося.

Н я н я

В честь бороди твоєї⁴, — від товаришки
Не крийся. А як треба, я мовчатиму.

В и х о в а т е л ь

Проходячи близь джерела Пейренського⁵,
Де, в кості граючи, старі сидять,
Я чув (хоч удавав, не чую нібито),
Як говорив хтось, що дітей цих з матір'ю

Задумав вигнать із землі Коринфської
Креонт, володар краю. Чи це справді так —
Не знаю, — коли б ні, то був би радий я.

Н я н я

І що ж, Ясон дітей допустить кривдити
Лише тому, що посварився з матір'ю?

В и х о в а т е л ь

Нова сім'я миліша від колишньої —
Ясон до цього дому неласкавий став.

Н я н я

Пропали ми! Старої ще не випили
Біди, як і новітня насувається.

В и х о в а т е л ь

Не час ще господині нашій знать про це.
Отож помовч, не говори нічого їй.

Н я н я

Ви чули, дітки, що вам зичить батько ваш?
Щоб він пропав, та ні-бо, це ж господар мій.
Але для рідних виявивсь він ворогом.

В и х о в а т е л ь

Чи він не з смертних? Аж тепер
ти впевнилась,
Що кожен любить більш себе, ніж іншого!
Невже утіх кохання він одмовиться,
Щоб батьківській любові перевагу дати!

Н я н я

Ідіть додому, дітки, буде все гаразд.
А ти пильнуй їх якнайкраще й осторонь
Тримай від роздратованої матері.
Я ж бачила, як люто на дітей вона
Дивилась, мовби щось лихе намислила.
Цей гнів без жартів, знаю, не вгамується.
Та хай поб'є він не своїх, а ворога.

М е д е я

(зсередини дому)

Ой, ой!

Мій талане гіркий! Лиха доля моя!
Леле, леле, та де ж ти, загибель моя!

Н я н я

Отаке, мої дітоньки! Матінка ваша
Своє серце ятрить і розпалює гнів.
Тож додому тікайте мерщій та глядіть,
Не підходьте до неньки й з очей її геть
Позникайте! Затятої вдачі її
І душі, що розпалена гнівом страшним,
Стережіться!
То ідіть же додому, тікайте мерщій!
От-от здійметься хмарою буря грізна
Її горя й страждань, що шалено ростуть
В її серці. Ой що ж то накоїть оця
Повна люті душа невгамовна,
Вся розпалена болем невпинним?

М е д е я

(як і раніше)

Ой, ой!

Мене горе гнітить, нещасливу, таке,

Що я сліз не спиню. Будьте прокляті ви,
Безпорадної матері діти немилі,
Разом з батьком, хай з вами й весь дім пропаде!

Н я н я

Леле, леле, сердешна моя!
Нащо ж діток за батьків злочин карать
Безневинних? Що маєш до них? Як журюсь
Вами, дітоньки, я, щоб не сталось чого...
О, нестерпні звичаї царів. Не зважать
Ні на кого, тримать в своїй владі усе
Вони звикли, і важко їм вдачу змінить.
Але все ж таки нарівні жить з усіма
Чи не краще? Для мене тут мало добра,
Та спокійно хотіла б я віку дожить.
Слово «міра» найкраще у мові людській,
Знати міру в житті — то найбільше добро.
А що міру над край переступить свою,
Те ніколи людині не йде на користь —
Воно лихом ще гіршим впаде на весь рід,
Що під божим опиниться гнівом.

ПАРОД

П'ятнадцять коринфських жінок виходить через
правий парод на оркестру.

Провідниця хору

Ой учула я голос, учула я зойк
Тої колхідки

Нешасливої, й досі не вщух він... Бабуню,
Ти скажи... Через двері я вчула ридання
І не можу, голубонько, не співчувати
Милій родині у горі тяжкому.

Н я н я

В нас немає родини! Розпалася геть!
Он одруженням царським захоплений муж,
А в покоях з жалю умліває жона,
І ні подруги в неї нема, щоб те горе
Хоч би словом розважила щирим.

М е д е я
(як і раніше)

Ой, ой!
Хай на мене із неба ясного вогонь
Упаде! Бо навіщо мені те життя?
Лихо, лишенько! Хай мене смерть забере
І з життям ненависним розлучить!

Х о р
СТРОФА

Зевсе, й сонце, і земле свята!
Чи ви чуєте, як ця нещасна
Молодиця голосить?
Чи холодного вічного ложа
Забаглося тобі, божевільна?
Чи барилася смерть коли-небудь?
Та її ж не вблагати.
А якщо чоловік твій
Прагне ложа нового,

То на це ти не гнівайся марно, —
Твій заступник — сам Зевс. Не сумуй же
Й не вмивайся слізьми за невірним.

М е д е я
(як раніше)

О великий наш Зевсе й владарко Фемідо!
Будьте свідками мук, що безвинно терплю
Я, великою скута присягою з клятим
Чоловіком! Бодай би побачить його
Під уламками дому з коханкою разом, —
Через них-бо я сорому стільки зазнала!
О мій батьку, мій краю, що вас так ганебно
Я покинула, рідного брата убивши!⁶

Н я н я
Чи ви чули цей лемент і зойк до Феміди⁷,
Благодійниці, й Зевса, що клятв охоронцем
Так пильнує дотримання їх у людей?
Не такою-бо люттю горить господиня,
Щоб на чомусь дрібному воно окошилось.

Х о р
АНТИСТРОФА

Чом вона не виходить до нас,
Слів розради і голосу втіхи
Чом не хоче послухать?
Може, тугу і біль її серця
Заспокоїла б тихим я словом?
Якщо друзі в біді — я готова

На пораду їм стати.

(До няні.)

Йди, гукни сердешну,
Хай-но вийде з покоїв,
Скажеш — дружня то буде розмова.
Й не барись, щоб не сталось там лиха,
Надто-бо горе у неї велике.

Н я н я

Я готова піти, та боюсь, чи мене
Господиня послухає...
А труда і старання не шкода мені,
Хоч вона, мов левиця, що родить діток,
На служниць поглядає так люто, як хто
З них підійде чи слово до неї промовить.

(До себе, йдучи.)

Ні, не помилка то — нерозумними звати
Тих, що гімнів мелодії ще з давнини
І веселих для учти складали пісень,
Для святкових гостин і врочистих вечерь,
Щоб щасливим життям звеселяти безжурне.
А ніхто ж не придумав ні співів дзвінких,
Ані музики лір многострунних, щоб цим
Зупиняти скорботи людські, що ведуть
За собою нещастя, руїну і смерть!
От би людям користь, якби можна було
Лікувати піснями! А нащо дарма
Задля ситих ще й гомін на учтах здійсмати?
Тож наїдку всілякого повні столи
І без музики людям серця звеселяють.

(Вертається в дім.)